

REALITĂȚI POLITICE ÎN TRANSILVANIA DUPĂ AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

STATUTUL JURIDIC, ADMINISTRATIV ȘI POLITIC AL TRANSILVANIEI DE NORD, NOIEMBRIE 1944-MARTIE 1945

MARCELA SĂLĂGEAN

Lovitura de stat de la 23 august 1944, care a dus la sfârșitul războiului dintre România și Națiunile Unite, a fost rezultatul cooperării principalelor partide politice românești, cărora li s-au adăugat comuniștii, cooptați cu scopul asigurării bunăvoinței Uniunii Sovietice. Chiar dacă toate aceste formațiuni politice nu vedeau în același mod evoluția viitoare a României, ele se aflau în consens în privința renunțării la alianța cu Hitler.

Convingerea că Germania va pierde războiul și că România va trebui să se desprindă de aceasta s-a făcut simțită încă de la sfârșitul anului 1942, dar mai ales din 1943, odată cu pierderea de către germani a inițiativei strategice pe frontul din Rusia. Cu toate acestea, conducătorii de atunci ai țării au amânat mereu ruperea alianței cu Berlinul în speranța încheierii unui armistițiu avantajos cu Națiunile Unite. Evoluția ulterioară a evenimentelor și situația de pe front de la începutul verii lui 1944 au impus însă adoptarea unor soluții rapide din partea factorilor politici de la București, soluții care să preîntâmpine transformarea teritoriului românesc într-un teatru de război. În aceste condiții, formarea unei coaliții îndreptate împotriva Germaniei și, implicit, împotriva regimului militar al mareșalului Antonescu s-a impus de urgență și s-a efectuat cu destulă dificultate datorită rezervelor justificate cu care principalii lideri politici priveau colaborarea cu partidul comunist.

Deoarece în cursul tratativilor de ieșire a României din războiul împotriva Națiunilor Unite occidentalii îi sfătuiseră pe reprezentanții români să se adreseze Moscovei în vederea încheierii unui armistițiu, național-țărăniștii și liberalii au fost nevoiți să-i accepte pe comuniști în alianța anti-Antonescu. Astfel, în iunie 1944, s-a format Blocul Național Democrat, care-i cuprindea, pe lângă liberali și țărăniști, și pe reprezentanții social-democraților și pe aceia ai comuniștilor, alianță care a format fundamentul politic al loviturii de la 23 august 1944.¹ Dar cei care au crezut că în urma evenimentelor de la 23 august România avea să revină la regimul democrat aveau să își vadă curând speranțele înșelate. Acțiunea de la 23 august 1944 a însemnat, pe lângă ieșirea din coaliția nazistă, intrarea României în sfera de influență sovietică. Perioada de după 23 august a fost una dintre cele mai dramatice pentru poporul român, în care, prin forța Armatei Roșii și cu concursul comuniștilor, s-a instaurat un regim politic și economic care a aservit România marelui imperiu de la Răsărit.

Printre cele mai importante obiective ale guvernului generalului Constantin Sănătescu, constituit în chiar seara zilei de 23 august 1944, s-au numărat reglementarea statutului juridic internațional al României în situația nou creată și eliberarea teritoriului național ocupat de Ungaria în urma Dictatului de la Viena din 30 august 1940. În jurul acestor obiective, guvernul a desfășurat o intensă activitate diplomatică, atât în perioada premergătoare semnării Convenției de armistițiu cât și după aceea.

În dimineața zilei de 29 august 1944, o delegație guvernamentală română s-a deplasat la Moscova în vederea discutării proiectului Convenției de armistițiu. Departele însă de a lua parte la discuții și consultări, în ziua de 10 septembrie 1944 delegației române i s-a pus la dispoziție textul armistițiului, redactat în forma sa finală. Acesta cuprindea 20 de articole și șase anexe² prin care se definea statutul juridic internațional al României până la semnarea tratatului de pace. În cuprinsul convenției au fost prevăzute clauze de ordin militar, politic, economic, financiar, administrativ și teritorial, dar, în ansamblu, din analiza textului convenției semnat la 12 septembrie 1944, se putea observa că România nu era tratată ca o țară care ieșise din războiul antisovietic prin voința sa

¹Gunter Klein, *Începuturile rezistenței antisovietice în România (23 august 1944 - 6 martie 1945)*, în *6 Martie 1945. Începuturile comunizării României*, Editura Enciclopedică, București, 1995, p.298.

²*România- marele sacrificat al celui de al doilea război mondial. Documente.*, vol.I, coordonator Marin Radu Mocanu, București, 1994, pp. 310 - 314.

proprie, fără nici un sprijin din afară și care s-a alăturat fără rezerve la coaliția Națiunilor Unite.³ Din punct de vedere al operațiunilor militare, imediat după proclamația Regelui din seara zilei de 23 august 1944, armata română s-a alăturat trupelor sovietice în războiul antihitlerist. Astfel, în cursul lunilor septembrie și octombrie, armata română a luptat pentru eliberarea județelor transilvănene răpite statului român în august 1940 iar apoi, alături de Armata Roșie a luat parte la continuarea războiului pe teritoriile Ungariei și Cehoslovaciei.

Prin prevederile sale, Convenția de armistițiu era departe de ceea ce ar fi trebuit să însemne un armistițiu de natură să consfințească o stare de încetare a operațiunilor militare. Clauzele sale politice, teritoriale, militare și economice indicau un document dictat de Moscova, acceptat de guvernele de la Washington și Londra, prin care România devenea mai mult decât o sferă de influență sovietică.⁴ Ea devenea, de fapt, o țară ocupată.

Convenția de armistițiu considera nul arbitrajul de la Viena, și în conformitate cu acest document, la 10 octombrie 1944, Regele a promulgat legea nr. 487 prin care se decreta înființarea Comisariatului român pentru administrarea regiunilor eliberate ale Transilvaniei⁵, comisariat care urma să reprezinte autoritatea guvernului român în acest teritoriu. Pe lângă Comisariat s-a constituit și un comitet cu rol consultativ căruia îi revenea responsabilitatea de a lua decizii în toate problemele importante care priveau administrarea părții de Nord a Transilvaniei. Membrii acestui for consultativ au fost numiți de guven. Din comitet făceau parte: Dr. Emil Hațieganu, Dr. Petru Groza, Dr. Sabin Manuilă, Dr. Teodor Roxin, Iosif Jumanca, Dr. Silviu Pop, Valer Ghiroiașiu și Dr. Simion Nemeș.⁶ La comisariat urmau să se întocmească o serie de proiecte de decrete-legi și decrete, menite să readucă această provincie în teritoriul de drept al statului român și să înlăture efectele legislației maghiare. Astfel, printre primele proiecte de decrete-lege întocmite și prezentate guvernului au fost:

- Decretul - Lege pentru reglementarea cetățeniei locuitorilor din Transilvania de Nord;
- Decretul - Lege pentru modificarea legii de organizare judecătorească, prin care se înființează instanțele judecătorești, în teritoriul eliberat;
- Înlocuirea cărților funciare distruse în urma operațiunilor militare;
- Extinderea legislației române asupra Transilvaniei eliberate;
- Anularea efectelor ordonanței ungare 1440/1941 M.E. etc.⁷

În acel moment statutul Transilvaniei părea rezolvat, dar lucrurile nu au stat întrutotul așa deoarece o dată cu înaintarea trupelor româno-sovietice în teritoriul transilvan au început să apară o serie de incertitudini și dificultăți provocate de sovietici, care nu permiteau comisariatului să-și exercite autoritatea.⁸ Astfel că, deși eliberarea Transilvaniei se realizase în mare parte prin forțe proprii, la data de 25 octombrie 1944, când unitățile

³Ion Suța, *România la cumpăna istoriei. August '44*, Editura Științifică, București, 1991, p. 296

⁴Nicolae Ciachir, *Marile puteri și România (1856- 1947)*, Editura Albatros, București, 1996, p.324.

⁵*Art. I.* - Se înființează un comisariat pentru administrarea Transilvaniei eliberate, chemat să reprezinte autoritatea guvernului român în teritoriile eliberate și să apere interesele populației din aceste teritorii; *Art. II* - Comisariatul Transilvaniei va fi condus de un înalt comisar, care va avea gradul și retribuțiunea unui ministru, precum și răspundere ministerială. Înaltul comisar va fi ajutat de un secretar general și de o cancelarie provizorie; *Art. III* - Pe lângă comisariat va funcționa un comitet prezidat de înaltul comisar, care-și dă avizul în mod obligatoriu asupra tuturor problemelor de interes general ce cad în competența comisariatului; *Art. IV* - Înaltul comisar are atribuțiuni proprii care derivă din aplicarea prezentei legi și este un executant al hotărârilor luate de guvern; *Art. V* - Înaltul comisar va putea lua în numele guvernului român, orice măsură în cadrele legii țării, în vederea reinstalării a administrației române în teritoriile eliberate. Acolo unde s-au creat situații noi prin legiuirile ocupanților, care prin efectul decretului- lege de față se consideră abrogate, înaltul comisar va putea decide asupra normelor dde urmat prin deciziuni și ordonanțe. Toate măsurile luate de înaltul comisar în baza acestui articol se vor face sub rezerva ratificării guvernului; *Art. VI* - Orice instituție, organizație cu personalitate juridică sau întreprindere particulară de orice fel, va putea funcționa numai pe baza unei autorizații date de înaltul comisar; *Art. VII* - Toate numirile, înaintările și detașările de personal de toate gradele și din toate funcțiile publice, precum și aplicarea sancțiunilor disciplinare, se vor face de către comisariat. El va putea da deciziuni pentru reintegrarea în funcțiuni a tuturor funcționarilor care aveau drepturi legale la data de 30 august 1940 pe teritoriile eliberate. Aprecierea oportunității reintegrării oricărui funcționar este un atribut al comisariatului. Toate numirile noi făcute de înaltul comisar se consideră provizorii, urmînd ca definitivarea să se facă la data ce se va stabili de guvern, de către organele și după normele prevăzute în legile organice și în codul funcționarilor publici, ținându-se seama de nevoia utilizării tuturor elementelor utilizabile și disponibile care sunt actualmente încadrate în bugetul statului; *Art. VIII* - Bugetul de cheltuieli al comisariatului va fi acoperit din credit extraordinar deschis de ministerul finanțelor; *Art. IX* - În fiecare localitate autoritățile vor proceda la înscrierea tuturor locuitorilor membri ai comunelor. Listele de înscriere vor servi ca lucrări pregătitoare la recunoașterea cetățeniei române. Listele se vor păstra într-un exemplar la primării și un exemplar la comisariat, care le va trimite în Capitală spre păstrare și prelucrare statistică; *Art. X* - Durata funcționării comisariatului se va stabili prin jurnal de consiliu de miniștri; *Art. XI* - Guvernul este autorizat de a stabili normele de aplicare ale prezentului decret - lege; *Art. XII* - Toate legile și regulamentele contrarii dispozițiilor din prezentul decret - lege sunt și rămân abrogate."

⁶*Tribuna Ardealului*, an V, nr1155, 31 octombrie 1944, p.1

⁷*Universul*, an 61, nr.310, 15 noiembrie 1944, p.3

⁸Claudiu Porumbăceanu, *Situation administrative et politique du departement de Satu- Mare du 25 octobre 1944 au mois de mars 1945*, în *Transylvanian Review*, vol. IV, nr. 4, Winter 1995, p.86

românești au încheiat eliberarea teritoriului național și au continuat ofensiva dincolo de hotare, refuzul sovietic de a acorda României suveranitatea efectivă asupra acestui teritoriu devenea tot mai clar. De fapt, încă din momentul semnării armistițiului s-a putut observa că, în ceea ce privește soluția adoptată privind Transilvania de Nord, în recunoașterea dreptului legitim al României asupra teritoriului național răpit în urma Dictatului de la Viena, în formularea din convenție referitoare la Transilvania apăruse o nuanță care lăsa loc unor numeroase incertitudini. Conform articolului 19 al Convenției de armistițiu, „Guvernele Aliate socotesc hotărârea Arbitrajului de la Viena, cu privire la Transilvania, ca nulă și neavenită și sunt de acord că *Transilvania sau cea mai mare parte a ei să fie restituită României, cu condiția confirmării prin Tratatul de Pace.*”⁹ Astfel, începând din octombrie 1944 s-a putut auzi frecvent, atât din partea sovieticilor cât și a comuniștilor din țară, următorul laitmotiv: „Transilvania va fi predată României numai în condițiile instaurării unei democrații adevărate”¹⁰, aprecierea a ceea ce înseamnă sau nu democrația adevărată urmând a fi făcută, în orice caz, într-un cu totul alt loc decât Bucureștiul.

Situația politică internă se va schimba radical în luna noiembrie 1944. Demisia primului ministru Constantin Sănătescu a dat rușilor și comuniștilor speranța într-o preluare rapidă a puterii. Însă decizia Regelui de a-i solicita tot generalului Sănătescu formarea noului guvern a dus la spulberarea speranțelor rușilor, cu toate că în noul guvern comuniștii ocupau mai multe portofolii. Din acel moment, Transilvania a devenit cu adevărat un mijloc de șantaj, fiind clar că revenirea Transilvaniei la România era posibilă numai dacă Regele accepta un guvern comunist, lucru care în acel moment nu s-a întâmplat. Astfel că, din așa zise rațiuni de securitate și pentru a stopa și preveni o serie de incidente interetnice, Stalin a instaurat în Nordul Transilvaniei administrația militară sovietică.

Relevant asupra situației administrativ-politice din regiune este un raport din noiembrie 1944 adresat Generalului Constantin Sănătescu, Președintele Consiliului de Miniștri, din care reiese că autorităților române nu li s-a permis să-și îndeplinească atribuțiile și în multe locuri nici măcar n-au fost admise, că rușii numesc prefecți și mai ales primari, și că neprimirea autorităților române se datorează unor cauze politice, cauze care s-ar putea rezolva prin intervenția guvernului român.¹¹

Retragerea administrației românești a avut un impact negativ atât în rândurile populației cât și în ale politicianilor. Aceasta cu atât mai mult cu cât, pe lângă retragerea autorităților civile, rușii cereau și dezarmarea formațiunilor armate alcătuite din voluntari ce acționau în Ardeal. Ca o reacție față de pretențiile rușilor, în ședința Consiliului de Miniștri din 13 noiembrie 1944, Constantin Sănătescu a ridicat problema administrației Transilvaniei de Nord. Și, în ciuda încercărilor lui Petru Groza, Gheorghe Gheorghiu-Dej și Lucrețiu Pătrășcanu de a justifica actul sovieticilor, majoritatea participanților la ședința Consiliului de Miniștri i-au relevat adevăratele motivații, ca și implicațiile sale politice pentru viitor.¹²

Față de situația nou creată, în lunile care au urmat actului de la 23 august, până la 6 martie 1945, cei doi prim-miniștri români, Constantin Sănătescu și Nicolae Rădescu, au cerut în repetate rânduri înlăturarea administrației impuse de sovietici și reinstalarea reprezentanților administrației românești în Transilvania de Nord, fără a obține însă vreun rezultat. De exemplu, în 14 noiembrie 1944, guvernul român adresează Comisiei Aliate de Control un memoriu prin care protestează împotriva pretențiilor sovieticilor de retragere a autorităților administrative românești. S-a specificat că instituirea administrației românești nu contravine articolului 17 al Convenției de armistițiu (o zonă de 50 - 100 km. față de linia frontului) și nici articolului 19, întrucât chiar condiția confirmării prin Tratatul de pace a acestui acord obligatoriu înseamnă că prin acel tratat urmează să se confirme o stare de fapt și de drept actuală, creată prin arătatele dispozițiuni ale Convenției de armistițiu. În consecință, guvernul român ruga Comisia Aliată de Control “să binevoiască a examina și stabili, cât mai curând posibil, modalitatea în care urmează a se realiza această restabilire, reclamată urgent nu numai de cele mai însemnate interese ale statului român, ci și de situațiunea extrem de grea în care se găsește populația acestor ținuturi”.¹³

Răspunzând guvernului român, în data de 20 noiembrie 1944, mareșalul Malinovski afirma următoarele: “Convenția de armistițiu prevede că, chestiunea Transilvaniei va fi soluționată prin Tratatul de pace, când se va hotărî dacă partea cea mai mare, sau Transilvania întreagă va intra în compunerea statului român. Prin urmare, până la semnarea Tratatului de pace nu este posibil a se reînființa în Transilvania administrația românească.”¹⁴

⁹România- Marele Sacrificat al celui de- al doilea război mondial. Documente, vol.I, Coordonator Marin Radu Mocanu, București, 1994, p.313

¹⁰Victor Frunză. Istoria stalinismului în România, Editura Humanitas, București, 1990, p.165

¹¹Claudiu Porumbăceanu. op. cit, p.87

¹²Nicolae Ciachir, op. cit., p.330

¹³Titus Podea: Transilvania, Editura Fundației Culturale Române, București, p.228

¹⁴Ibidem

Dar lucrurile nu au stat tocmai așa, deoarece, la doar două zile de la instalarea guvernului Groza, acesta solicita acordul Moscovei pentru restabilirea administrației românești în Transilvania, acord pe care l-a primit câteva zile mai târziu.

Nici reacțiile liderilor partidelor politice românești nu întârzie să apară în urma acestei încălcări a Convenției de armistițiu. Printr-o scrisoare din 16 noiembrie 1944, Iuliu Maniu i se adresează lui Vișinski menționând că, deși limita frontului a depășit cu mult distanța de 100 km. de la frontiera dintre Transilvania și Ungaria, administrația acestei provincii a fost numai parțial încredințată guvernului român.¹⁵ Tot lui Vișinski îi parvine și un memoriu redactat de liberali, prin care sunt aduse acuze sovieticilor.¹⁶

Concomitent, Iuliu Maniu i se adresează și lui B. Berry căruia îi semnalează intențiile Uniunii Sovietice în legătură cu România.¹⁷ Berry, la rândul-i, informează guvernul american asupra faptului că poporul român își manifestă neliniștea vis-a-vis de retragerea administrației civile românești și că în rândul populației stăruie sentimentul că sovieticii împiedică revenirea întregii Transilvanii sub autoritatea statului român. De asemenea, semnalează și scrisoarea generalului Vinogradov adresată primului ministru Constantin Sănătescu, prin care rușii interzic instalarea oficialităților administrative românești în Transilvania, cer ca regimentul de jandarmi care acționează în Transilvania să fie dizolvat iar oamenii să fie transferați din Transilvania și comandantul acestui regiment să fie adus în fața Curții Marțiale sub acuzația de instigare împotriva Armatei Roșii.¹⁸ Conform prevederilor rusești, aceste cereri trebuiau satisfăcute până cel târziu în 17 noiembrie 1944.

Interzicerea instaurării, sau acolo unde a fost cazul, retragerea administrației civile românești din Transilvania și impunerea unei administrații subordonate intereselor rusești, a însemnat, de fapt, menținerea unei stări de nesiguranță, cu consecințe extrem de negative asupra provinciei.

După trecerea frontului și mai ales după înlăturarea funcționarilor români, s-a instaurat un haos administrativ. Pe lângă faptul că lipsea o autoritate centrală conducătoare și funcționari de profesie, în retragerea lor alături de armatele germano-maghiare, unii funcționari au lăsat primăriile într-o stare deplorabilă. Baniile comunale în numerar, jurnalele de casă, precum și registrele administrative au fost furate sau distruse. În unele localități, deveniseră de negăsit chiar și registrele de stare civilă și foile cadastrale comunale.¹⁹ Mare parte din arhive au fost devastate și nimicite.²⁰ Rușii au impus în cadrul prefecturilor și primăriilor funcționari improvizați recrutați pe baza simpatiilor politice declarate. De exemplu, subprefectul din Cluj era dentist iar primarul din Tg-Mureș un fost funcționar superior al Ministerului de Externe Ungar.

Imediat după instalarea în fruntea prefecturilor a persoanelor acceptate de ruși, print-un decret al fiecărui prefect în parte, au fost numiți pretorii de plasă, iar apoi notarii și primarii comunelor. Multe dintre persoanele care au fost însărcinate cu conducerea administrației locale au fost recrutate dintre aceia care deținuseră funcții și în cursul celor patru ani care au urmat Dictatului de la Viena. Toți au fost însă aprobați de comandamentul militar sovietic.

În săptămânile care au urmat, pe lângă fiecare prefectură, notariat și primărie au fost numiți ofițeri ai armatei sovietice care aveau în principal menirea de a supraveghea și îndruma aplicarea întocmai a hotărârilor Convenției de armistițiu. Astfel prin ordinul nr. 972811/1944 al Marelui Stat Major se făcea cunoscut faptul că, în conformitate cu articolul 18 din Convenția de armistițiu, Comisia Aliată de Control va delega, în orașele reședință de județ, ofițeri sovietici împuterniciți, împreună cu colaboratorii lor, "având atribuțiunea de a aplica condițiunile Armistițiului pe teritoriul județului respectiv".²¹

Principalele atribuții ale acestor ofițeri delegați erau:

- să controleze și să asigure conservarea bunurilor evacuate de pe teritoriul Uniunii Sovietice și existente în momentul respectiv pe teritoriul județelor. (de exemplu, materiale din dotarea unor fabrici și uzine, locomotive, vagoane, tractoare, automobile, monumente istorice, opere de artă etc);
- să controleze organizarea recepției bunurilor militare aparținând Germaniei și sateliților ei;
- să controleze introducerea și răspândirea literaturii, periodicelor și altor publicații, reprezentanților teatrale și cinematografice;

¹⁵ 23 August 1944. *Documente 1944- 1945*, vol. III, Editura Stiintifică și Enciclopedică, București, 1985, doc.1013.

¹⁶ *Ibidem*, doc.1014

¹⁷ *Dreptatea*, an II, seria 2 nr.127, 28 ianuarie 1945

¹⁸ *Ibidem*

¹⁹ Arhivele Statului Bistrița (în continuare Arh. St. B-ța), Fond "Prefectura Județului Năsăud," Dos. 48/1944

²⁰ Arhivele Statului Cluj, (în continuare Arh. St. Cj.), Fond "Inspectoratul de Poliție" Cluj, Dos. 159/1944, și Arh. St. B-ța, *fond cit.*, Dos. 48/1944

²¹ Arh. St. B-ța, Fond "Legiunea de Jandarmi Năsăud", Dos. 10/1944- 1945

- să stabilească, conform indicațiilor Comisiei Aliate de Control programul de activitate al stațiilor radiofonice, poștei, telegrafului și să execute un control efectiv asupra lor.²²

De asemenea, s-a mai prevăzut înființarea în fiecare județ, pe lângă Prefectură, a unei comisii care trebuia să urmărească respectarea îndrumărilor primite de la Comisia Aliată de Control în vederea îndeplinirii hotărârilor Convenției de armistițiu. Comisia era compusă din: - Prefectul județului - ca președinte, iar ca membri: Comandantul Garnizoanei, Șeful Serviciului Economic Județean, Administratorul Financiar, Comandantul Centrului de Exploatare Județean, Comandantul Cercului Teritorial, Delegatul Camerei de Comerț și Industrie, Delegatul Camerei Agricole, Delegatul Camerei de Muncă și, acolo unde exista, Inspectorul Industrial.²³

Încercând să înlăture, pe cât posibil, haosul din administrație, sovieticii au acceptat în data de 22 noiembrie 1944 și în județele nord-transilvănene aplicarea unui ordin al Ministrului Afacerilor Interne din 3 noiembrie 1944, prin care se înființau Consilii de Colaborare și Sfaturi comunale. Acestea s-au dovedit a fi extrem de utile în condițiile în care s-a constatat că primăriile, preturile și prefecturile erau lipsite de concursul organelor dependente de celelalte ministere. De exemplu, primarii nu prea șiau ce fac organele sanitare, agricole, școlare, bisericești, veterinare etc, și nici acestea de activitatea primăriilor și prefecturilor, lipsindu-se astfel de sprijinul reciproc. Nu de puține ori, au fost întâlnite cazuri când între acțiunile acestor foruri apăreau evidente contradicții.²⁴

Cu alte cuvinte, lipsea o coordonare pe plan orizontal a autorităților administrative de pe același teritoriu. Membrii acestor consilii și sfaturi nu erau aleși, ci numiți pe baza consultării locuitorilor. Ei nu aveau un rol politic în administrație, nu puteau reprezenta populația locală, menirea lor fiind exclusiv tehnică, de coordonare a acțiunilor autorităților locale.²⁵

Totodată, pentru bunul mers al administrației, în județele cu populație mai numeroasă și în orașele mari, în decembrie 1944 s-a hotărât să se reînființeze postul de secretar general al municipiului și județului, secretar care era direct subordonat prefectului. De exemplu, în județul Cluj, acest post a fost ocupat de Vasile Pogăcean (viitorul prefect al județului începând din data de 22 decembrie 1944, în urma demisiei lui Teofil Vescan).²⁶

De asemenea, ca un prim indiciu al vremurilor care vor veni, atât pe lângă prefecturi cât și pe lângă primării s-a instituit câte o comisie de epurare, numită "Comisia de purificare", care, conform ordonanței nr. 295/1944 a Comisiei Aliate de Control, "va suspenda în mod provizoriu pe toți acei funcționari care se dovedesc a fi contrari legilor democratice".²⁷

În fapt, încă de la instalarea sa, Comandamentul militar sovietic, prin comandanții numiți în fiecare județ, s-a comportat extrem de autoritar, organele administrative județene primind ordine de la acestea. Girând în primul rând toate deciziile prefecților, comandantul militar sovietic aplica implicit în practică ordinele primite de la organele sale superioare. Astfel, s-a constatat, mai întâi cu o anumită discreție, apoi tot mai evident, instalarea în posturile de conducere a unor oameni cu vederi de stânga. Și, deoarece unele acțiuni ale anumitor primari și prefecți (ca de exemplu cele ale lui Teofil Vescan - prefectul din Cluj, Teodor Sbârcea - prefectul din Năsăud sau ale prefectului din Satu-Mare, membru marcant al Partidului Național Țărănesc din regiune) nu corespundeau întotdeauna intereselor Uniunii Sovietice, aceștia au fost siliți să-și părăsească funcțiile. Însă, odată cu instalarea în funcții a personalităților care inspirau încredere rușilor, s-a acordat o autoritate și o autonomie mult mai largă prefecturilor - toată activitatea publică, socială, administrativă, economică, financiară, sanitară și edilitară desfășurându-se de atunci mai mult pe baza ordonanțelor date de prefecți. De asemenea, numirea salariaților publici a devenit una din atribuțiile exclusive ale prefectului, care putea, de asemenea, epura după bunul său plac pe orice persoană din administrație pe care o considera drept "element reacționar".²⁸

În ceea ce privește ordinea și siguranța publică, în toamna lui 1944, Inspectoratul General al Jandarmeriei a dispus reinstalarea legiunilor sale în județele din Nordul Ardealului, pe măsură ce acestea erau eliberate de sub ocupația hortică. Însă comandamentul militar sovietic a interzis instalarea acestor legiuni, silindu-le să se retragă, iar acelor pe care le-au lăsat pe loc le-a interzis să-și exercite atribuțiunile un timp mai îndelungat, obligându-le să se pună la dispoziția Comandantului General al Etapelor. Așa a fost cazul Legiunilor de Jandarmi Satu-Mare, Sălaj și Maramureș.²⁹ Cele retrase din Ardealul de Nord, până la reinstalarea pe acest teritoriu, au funcționat pe

²² Arhivele Statului Mureș (în continuare Arh. St. Ms.), Fond "Prefectura Județului Mureș", Dos. 24/1945

²³ *Ibidem*

²⁴ Arhivele Statului Oradea (în continuare Arh. St. Oradea), Fond "Inspectoratul Județean al Jandarmeriei Oradea", Dos. 2/1944-1945

²⁵ *Ibidem*

²⁶ *Tribuna Ardealului*, an V, Nr. 1187, 15 decembrie 1944, p. 4

²⁷ *Universul*, an 61, nr. 324, 1 decembrie 1944, p. 3

²⁸ Arhivele Statului București (în continuare Arh. St. Buc), Fond "Inspectoratul General al Jandarmeriei", Dos. 35/1945

²⁹ Arh. St. Oradea, *Fond. cit.*, dos. 10/1944-1945

raza unor legiuni din alte județe ale țării. De exemplu, în Legiunea de Jandarmi Prahova, au fost cantonate majoritatea efectivelor Legiunii de Jandarmi Trei Scaune care au fost dislocate mai apoi în Valea Călugărească, zonă considerată în acel moment foarte sensibilă din punct de vedere polițienesc. Mici efective de soldați și ofițeri din această legiune au fost repartizate în zonele industriale unde se credea că vor fi posibile lansări de parașutiști și acțiuni de sabotaj.³⁰ Legiunea de Jandarmi Mureș a fost inițial dislocată în județul Râmnicu-Sărat, iar câteva săptămâni mai târziu în județul Putna, luând locul Legiunii de jandarmi Ciuc care primise o misiune în județul Bacău în regiunea carboniferă Comănești.³¹

Conform unui ordin al Marelui Stat Major, s-a hotărât ca legiunile retrase din Ardealul de Nord să funcționeze din punct de vedere administrativ ca formațiuni aparte, depinzând numai din punct de vedere polițienesc de legiunile în raza cărora se aflau dislocate. Efectivele acestor legiuni au putut fi folosite de "legiunile gazdă" în misiuni importante ale poliției, în posturi de control, patrulare, etc., neadmițându-se ca jandarmii ardeleni să fie transferați la posturile teritoriale pentru completarea eventualelor lipsuri. "Legiunile gazdă" aveau obligația de a ajuta legiunile retrase pe teritoriul lor în operațiunile de cazare și aprovizionare.³²

După retragerea unui important număr de legiuni, întreg teritoriul Transilvaniei de Nord era lipsit de o autoritate serioasă însărcinată cu asigurarea ordinii publice. Deoarece jandarmerie organizată nu exista, orașele erau împânzite de polițiști dubioși, iar la sate, pentru menținerea ordinii și paza comunelor s-au constituit gărzi comunale după modelul celor din 1918, înarmate însă cu puști primite de la armata sovietică.³³

Apoi, după impunerea controlului în administrația publică, sovieticii și-au îndreptat atenția spre asigurarea ordinii publice prin crearea unor organe polițienești subordonate intereselor lor. Astfel, în a doua jumătate a lui noiembrie și în cursul lui decembrie 1944, prefecturile, cu acordul sovieticilor, au emis o serie de ordonanțe prin care se hotăra înființarea jandarmeriei județene. Normele de funcționare a jandarmeriei județene au fost stabilite printr-un regulament special. Cu recrutarea personalului necesar a fost însărcinat Comandantul jandarmeriei care funcționa pe lângă prefectură. Persoanele care doreau să facă parte din jandarmerie trebuiau să îndeplinească următoarele condiții: 1)- să fie în vârstă de 25- 40 de ani; 2)- să fie cetățeni cinstiți, nepătați prin condamnări de drept comun; 3)- să nu fie cuprinși în organizații politice; 4)-să cunoască foarte bine limbile română și maghiară; 5)- erau preferați cei fără greutatea familială, ca să poată fi repartizați în orice garnizoană a județului; 6)- cei recrutați trebuiau să semneze un angajament în scris prin care acceptau să execute serviciul în localitatea hotărâtă de comandament.³⁴ În ceea ce privește drepturile bănești acordate jandarmilor, acestea s-au acordat în parte și în toamna și iarna lui 1944, dar au fost reglementate abia în cursul lunii ianuarie 1945 când, printr-o ordonanță, s-a stabilit ca șeful poliției județene va primi un salariu lunar de 1000 Pengö; subșeful de poliție 800 Pengö; șeful biroului județean 700 Pengö; comisarii 600 Pengö; gardienii publici, secretarii, casierii, traducătorii, etc 400 Pengö.³⁵ În județul Cluj, documentele menționează că unii gardieni primeau un salariu lunar care se putea ridica până la 600 Pengö.³⁶

Dar, începând din 26 decembrie 1944, pe baza unui protocol semnat cu Comisia Aliată de Control a început reducerea efectivelor unităților de jandarmi care existau în Ardealul de Nord (vezi anexa). Acest protocol a stârnit mânia și protestul multor subunități, ofițerii acestora manifestându-și teama față de viitoarele epurări și nemulțumirea că majoritatea nu și-au primit drepturile bănești în ultimele luni. Și soldații erau nemulțumiți din cauza faptului că erau concentrați timp îndelungat, fiind departe de familiile lor care trăiau în mare parte în mizerie și fără mijloace de trai.³⁷

Din păcate, nici după instaurarea la putere a guvernului condus de Petru Groza soarta jandarmeriei române din Nordul Transilvaniei nu s-a îmbunătățit, sovieticii obstrucționând revenirea imediată în teritoriu a detașamentelor de ordine publică românești, după data de 13 martie 1945, când aceștia au consimțit instaurarea administrației românești în Ardealul de Nord. Pe de altă parte, nici guvernul Groza nu s-a arătat interesat să susțină revendicările organelor de ordine publică de a se reinstala imediat în Transilvania de Nord, întrucât întoarcerea lor îi putea stânjeni programul de introducere a oamenilor săi de încredere în aceste instituții.³⁸

³⁰ Arh. St. B-ța., Fond "Legiunea de Jandarmi Năsăud", Dos.2/1944- 1945

³¹ Ibidem

³² Ibidem

³³ Arh. St. B-ța. Fond "Prefectura județului Năsăud", Dos.48/1944

³⁴ Ibidem

³⁵ Arh. St. B-ța. Fond. "Poliția de Reședință Bistrița", Dos.1/1945

³⁶ Arh. St. Cluj, Fond, "Inspectoratul de Poliție Cluj", Dos.

³⁷ Arh. St. Oradea, Fond cit, Dos.40/1944- 1945

³⁸ Dumitru Șandru, *Jandarmeria română. 1944- 1945* în Arhivele Totalitarismului, an II, nr.3/1994, p.229

Un moment important pentru județele Transilvaniei de Nord l-a reprezentat încheierea Convenției de armistițiu între Națiunile Unite și Ungaria. Semnată în ultima parte a lunii ianuarie 1945, convenția stipula, în al doilea său articol, că "Ungaria acceptă și se obligă să evacueze toate trupele și autoritățile oficiale maghiare din teritoriile Cehoslovaciei, Iugoslaviei și României în interiorul frontierelor maghiare existente la 31 decembrie 1937 și se obligă să anuleze toate dispozițiile legislative și administrative, referitoare la anexarea sau încorporarea acestor teritorii"³⁹, ceea ce însemna de fapt anularea arbitrajului de la Viena, eveniment transmis de către agenția A.F.I. în ziua de 25 ianuarie.

Imediat după această dată se întetesc apelurile adresate Uniunii Sovietice de către liderii național-tărăniști și liberali, pentru cedarea Transilvaniei de Nord. Liberalii publică în organul lor de presă "Viitorul" un program de refacere a județelor din Nordul Transilvaniei.⁴⁰ Chiar și programul de guvernare al Frontului Național Democrat, publicat în 29 ianuarie 1945, cupridea dispoziții privitoare la revenirea Transilvaniei de Nord în structurile administrativ-politice ale statului român, precum și măsuri privind integrarea naționalităților conlocuitoare și stoparea și prevenirea incidentelor interetnice.⁴¹ Față de programul F.N.D.-ului, liberalii au acuzat public, la începutul lui februarie 1945, printr-un comunicat, pe acele formațiuni politice care foloseau problema Transilvaniei de Nord și repatrierea prizonierilor români drept "instrumente de propagandă de partid".⁴²

De fapt, până la instaurarea guvernului Petru Groza, acțiunile propagandistice ale comuniștilor și simpatizanților lor din Ardealul de Nord n-au avut prea mare ecou, ei reprezentând mai mult o minoritate maghiaro-evreiască. Profitând însă de funcțiile deținute în aparatul administrativ și polițienesc, aceștia au reușit, prin măsurile luate, să influențeze mersul activităților politico-administrative. Nici Frontul Plugarilor n-a avut mai mare succes. Constatările pentru această perioadă sunt asemănătoare acelor referitoare la comuniști, cu deosebirea că Frontul Plugarilor a acționat mai mult în mediul rural (desfășurând o propagandă legată de problema agrară), iar Partidul Comunist în rândul muncitorimii urbane.⁴³ De fapt, majoritatea acțiunilor stângii politice din mediul rural au avut, în acea perioadă, un caracter destul de limitat datorită puternicei influențe a Partidului Național Țărănesc.

Retragerea administrației civile românești și introducerea administrației militare sovietice - în care erau cuprinși de multe ori funcționari incapabili și venali - a avut consecințe nefaste și asupra altor sectoare, cum ar fi: justiția, învățământul, sistemul sanitar, situația economică etc.

Justiția era cu totul dezorganizată. Lipsa judecătorilor, abrogarea vechilor legiuri românești, fără a se introduce altele în locul lor, a creat un haos poate chiar mai mare decât în administrație. Fiecare județ se ghida după legi diferite, alegerea fiind de cele mai multe ori impusă de bunul plac al prefecților. Tribunalele erau improvizate, la fel ca și judecătoriile. Abia în decembrie 1944 au fost redactate o serie de reguli necesare referitoare la jurisdicția civilă, reguli de care s-a început să se țină seama din ianuarie 1945. Astfel, sistemul judecătoresc a fost organizat prin crearea a câte 3-5 judecătorii în fiecare județ (în reședințele de județ și în orașele principale) și un tribunal, ca instanță supremă. La judecătorii s-a aplicat principiul instituției judecătorului unic iar la tribunal a completului de judecată.⁴⁴ În unele județe - Năsăud, Cluj, Satu-Mare, de exemplu - au fost aduse unele inovații în materie civilă, penală, comercială și procedurală. Astfel, la tribunal, în caz de divergență a completului de judecată, se desemna imediat, prin tragere la sorți, un al treilea judecător și procesul se rezolva chiar în aceeași ședință. Numai în cazuri excepționale se judeca în termen de 10 zile.⁴⁵ De asemenea și judecarea contravențiilor s-a organizat pe baze noi, trecând în competența judecătorilor polițienești. Împotriva contravenientului era emis un mandat penal atacabil cu opoziție numai pentru nevinovăție. Contestațiile se judecau în termen de 15 zile de instanța care emisese mandatul, iar sentința putea fi atacată cu apel numai pentru micșorarea pedepselor. Hotărârile puteau fi atacate în timp de trei zile de la comunicarea în scris la notarul localității unde trăia acuzatul. Hotărârea instanței a doua a judecătoriei era executorie, dacă pedeapsa pronunțată era amendă bănească până la 500 Pengö, iar dacă amenda era mai mare, sau pedeapsa pronunțată era închisoare polițienească sau confiscare de bunuri, hotărârile instanței apelative puteau fi atacate cu recurs la tribunal.⁴⁶

³⁹ 23 August 1944, Documente... doc. nr.1108

⁴⁰ Tribuna Ardealului, an VI, nr. 1215, 24 ianuarie 1945, p. 4

⁴¹ Ibidem, nr. 1220, 29 ianuarie 1945; și "23 August 1944. Documente... doc. nr.1123

⁴² Ibidem, vol IV, doc. nr. 1209

⁴³ Vlad Georgescu, *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*, Editura Humanitas, București, 1992, p. 248-253

⁴⁴ Arh.St. Buc., Fond "Ministerul Afacerilor Interne. Direcția Administrației de Stat", Dos. 22/1944- 1945

⁴⁵ Ibidem

⁴⁶ Ibidem

În județul Mureș, spre deosebire de alte județe, au intrat în vigoare o serie de modificări tranzitorii, câteva reguli referitoare la jurisdicția civilă, precum și câteva norme de drept procedurale și de organizare.⁴⁷ Astfel, la Tg.-Mureș, Reghin, Miercurea Nirajului, Sângiorgiul de Pădure și Teaca continuau să funcționeze judecătoriile de ocoale. La Tg.-Mureș funcționa Tribunalul și Curtea de apel. Procesele de drept patrimonial, care nu intrau în competența Tribunalului, fără deosebire de valoarea lor bănească, aparțineau de judecătoriile de ocol (cu condiția, totuși, ca valoarea procesului să nu depășească 10.000 Pengö). Hotărârile judecătorilor de ocoale și a Tribunalului puteau fi atacate numai o singură dată, urmându-se procedura stabilită prin lege. Hotărârile Curții de Apel nu puteau fi atacate. În caz de nevoie, judecătoriile tribunalelor puteau să-și dezbată cauzele și în cadrul judecătoriilor de ocoale, consilierii Curții de Apel puteau dezbate la Tribunal, iar în senatele Tribunalului, alcătuite din trei membri la prima instanță, puteau fi cuprinși și din judecătoriile de ocoale. La fixarea fiecărui termen, instanțelor judecătorești li s-a solicitat să țină cont de greutatea de comunicație și transport ale vremii, pentru ca cel citat să aibă timp suficient pentru a se prezenta în fața instanței. Era interzisă trimiterea prin poștă a dispozițiilor sau citațiilor judecătorești. În procesele de divorț, prezența persoanelor sau persoanei martore la căsătorie nu era necesară, iar în cele care priveau proprietatea imobiliară era suficient dacă părțile prezentau certificate emise de primăriile comunale sau orașenești în locul certificatelor obținute de la notarii publici.⁴⁸

În timpul acestei perioade s-au acordat două amnistii și grațieri. La 1 februarie 1945 s-a interzis urmărirea în curs și s-a iertat pedeapsa condamnaților pentru însușirea pe nedrept a obiectelor și bunurilor din patrimoniul instituțiilor publice sau a populației absenteiste sau deportate, dacă acestea s-au restituit proprietarilor sau au ajuns pe orice cale la dispoziția autorităților. La 6 martie 1945 s-au iertat pedepsele pentru delictele silvice și s-au sistat procedurile în curs. Despăgubirile civile s-au redus la jumătate.⁴⁹

Este de remarcat, în același timp, că după 1 februarie 1945 a început o epocă de persecuții îndreptate mai ales împotriva conducătorilor și aderenților Partidului Național Țărănesc sau a celor de confesiune greco-catolică. De exemplu, în Oradea au fost arestați 14 intelectuali. Dintre aceștia, doi - canonicul greco-catolic Gavrilă Stan, rectorul Academiei Teologice, și avocatul Eugen Chiș - după ce au fost ținuti în arest mai multe zile, au fost transportați pe teritoriul Ungariei, fără a se mai ști mai apoi nimic de soarta lor. În Năsăud a fost arestat dr. Dumitru Nacu, fost deputat și prefect înainte de 1940, refugiat după dictat și întors acasă la începutul lui 1945. În Satu-Mare au fost arestați dr. Augustin Mircea, notar public, și dr. Virgil Codreanu, avocat, iar în Maramureș s-a înălsprît regimul de teroare și presiunile la adresa românilor, pentru ca aceștia să facă declarații favorabile unirii Maramureșului cu Ucraina.⁵⁰

În ceea ce privește sectorul sanitar și sistemul de învățământ, situația era deplorabilă, autoritățile neputând rezolva dificultățile acestor sectoare. Situația sanitară era deosebit de grea. Medicii erau foarte puțini, farmaciile erau în majoritate închise, medicamentele se găseau greu; nu exista, cu excepția județului Cluj,⁵¹ o organizație sanitară propriu zisă, care să poată face față greutateilor momentului. Mai mult, diferitelor boli și malnutriției li s-au adăugat și accidente cauzate de plasarea minelor și grenadelor în zonele în care s-au desfășurat operațiunile militare, mulți răniți și mutilați neputând fi salvați datorită lipsei chirurgilor, pansamentelor, protezelor și altor lucruri necesare. Din păcate, și în domeniul sanitar, interesele politice au început să se facă simțite. Astfel, în județul Cluj și-a început activitatea "Comisia de epurație a Colegiului Medical", care urmărea strângerea de informații referitoare la trecutul politic al medicilor. Cei care ofereau aceste informații trebuiau să le trimită sub semnătură, într-un plic închis, la sediul Serviciului Sanitar al Municipiului de pe strada Vlahuță nr. 1.⁵² Acest act a permis comiterea a numeroase abuzuri, s-au creat suspiciuni între medici renumiți, precum și între personalul medical și celelalte categorii de lucrători din spitale, ceea ce a avut efecte negative asupra bunei funcționări a serviciului medical.

În domeniul învățământului, prima grijă a autorităților a fost aceea de a pune mai întâi școlile primare în stare de funcționare. Acestea se confruntau cu enorme dificultăți legate de lipsa profesorilor și învățătorilor, lipsa de localuri și material didactic etc. Totodată, situația din Transilvania de Nord era mult mai complexă și mai complicată decât în restul țării deoarece aici regimul maghiar suprimase aproape în totalitate învățământul

⁴⁷ Arh. St. Ms., Fond "Prefectura Județului Mureș", Dos. 5/1944

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Ion Mureșan; *Situația social-politică și economică a județului Năsăud în timpul administrației militare sovietice. (13 octombrie 1944 - 12 aprilie 1945)*, în RB, VII, 1993, p. 266 - 276

⁵⁰ Ioan Lăcustă: *Viața românească s-a refugiat la sate*, în Magazin istoric, an XXIX, nr. 2, februarie 1995, p. 26

⁵¹ *Tribuna Ardealului*, an V, nr. 1165, 12 noiembrie 1944. La 6 noiembrie 1944 s-a format un Colegiu Medical care a ales un comitet provizoriu, condus de dr. Elisabeta Constantinescu-Neuman, dr. Csogor Ludovic și dr. Liviu Telia, colegiu care a funcționat până spre sfârșitul anului 1946.

⁵² Arh. St. Cj. Fond "Inspectoratul de Poliție Cluj", Dos 46/1944-1945; și "Tribuna Ardealului", an V, nr. 1179, 5 decembrie 1944, p. 4

românesc. După eliberare, abia s-au putut înjgheba un număr cât de cât acceptabil de școli primare, și aceasta în mare măsură cu concursul locuitorilor care au reparat clădirile și au contribuit la realizarea unui sumar material didactic. Cu toate aceste eforturi, în Transilvania de Nord abia în luna decembrie a anului 1944 s-a reușit reînceperea cursurilor.⁵³ În marile orașe, populate în majoritate de maghiari, aceștia și-au păstrat școlile organizate de ei, românii nebeneficiind decât de puține localuri. De exemplu, în Tg-Mureș, din nouă școli secundare doar una era rezervată învățământului în limba română.⁵⁴ Dar eforturile populației și chiar ale autorităților de a asigura funcționarea sistemului școlar s-au văzut zădărnice și de nemulțumirea existentă în rândurile puținilor dascăli care funcționau atunci, nemulțumiri legate de faptul că salariile erau foarte mici, și acestea fiind primite de foarte multe ori cu mare întârziere. Apoi, profesorii erau deseori solicitați la efectuarea diferitelor lucrări administrative.⁵⁵ Din păcate, la fel ca și printre medici, și în rândurile profesorilor au început să apară suspiciuni, epurări și conflicte interetnice. Acestea din urmă s-au accentuat mai ales după reîntoarcerea refugiaților care nu își mai puteau ocupa locurile avute la catedre înainte de august 1940, deoarece, între timp, fuseseră titularizați profesori și învățători maghiari care nu puteau fi înlăturați.⁵⁶

Evacuarea forțată a autorităților din Nordul Transilvaniei a creat dificultăți nu numai în administrație, justiție, pază și ordine, economie, etc, ci și în ceea ce privește integritatea teritorială și siguranța statului. Astfel, România a rămas fără fruntarii în zona învecinată cu Ungaria. Traseul frontierei fixat la Trianon se dovedea inexistent, lipsind grănicerii și autoritățile vamale. Astfel, în România pătrundeau mari cantități de monedă străină, care, la preschimbare, loveau moneda națională.⁵⁷ De asemenea, prin desființarea frontierei impusă de Dictatul de la Viena, în spațiul românesc pătrundeau mereu cetățeni străini care nu puteau fi supuși unui control vamal riguros.⁵⁸

Statutul Transilvaniei de Nord n-a mai suferit nici o modificare până la instaurarea guvernului Groza. Pentru că avea nevoie de un capital politic, problema Ardealului și cea a reformei agrare fiind foarte potrivite în acel moment - la 8 marie 1945, printr-o scrisoare adresată lui Stalin, Președintele Consiliului de Miniștri și Ministrul Afacerilor Externe solicita instalarea administrației românești în Transilvania de Nord. Stalin comunica în chiar ziua următoare consimțământul guvernului sovietic privind instaurarea administrației românești, nu în virtutea dreptului suveran al României asupra acestui teritoriu, ci ca o recompensă oferită guvernului Groza. Că întreaga acțiune a fost, de fapt, o formă de șantaj politic reiese și din faptul că aceleași prevederi ale Convenției de armistițiu invocate de sovietici în noiembrie 1944 pentru instaurarea administrației militare sovietice în Nordul Transilvaniei, erau menționate de Stalin în scrisoarea din 9 martie 1945 adresată lui Groza.⁵⁹

În ceea ce privește protestele anglo-americanilor, care-l acuzau pe Stalin că a luat această decizie fără consultarea lor, generalul Susaikov le-a declarat că: "Transilvania n-a fost redată României, ci tot ce s-a întâmplat a fost că administrația românească a fost abilitată să intre în Nordul Transilvaniei pentru a o administra, și se așteaptă decizia Conferinței de pace."⁶⁰

În tot acest timp, reinstaurarea administrației românești în Ardealul de Nord a fost sărbătorită cu mult entuziasm și bucurie, în cadrul unor adunări publice la care reprezentanții guvernului și ai partidului comunist au fost nelipsiți.

⁵³ *Tribuna Ardealului*, an V, nr 1187, 12 decembrie 1944 și nr.1194, 19 decembrie 1944.

⁵⁴ Arh.St.Ms, Fond "Prefectura Județului Mureș", Dos.1/1944

⁵⁵ *Tribuna Ardealului*, an V, nr.1175, 24 noiembrie 1944, p.4 și nr 1186-1187, 14 - 15 decembrie 1944, p.2

⁵⁶ *Ibidem*

⁵⁷ Dumitru Șandru, *Regimul cetățeniei locuitorilor din Nordul Transilvaniei*, în "Sovietizarea Nord- Vestului României. 1944- 1950", Satu- Mare, 1996, p.65- 70

⁵⁸ *Ibidem*, p.71

⁵⁹ *România. Viața politică în documente. 1945*, Coordonator I. Scurtu, Arhivele Statului, București, 1994, p.197- 198

⁶⁰ Nicoleta Franck, *O înfrângere în victorie*, Humanitas, București, 1992

ANEXA. Situația trupelor de jandarmi din Nordul Transilvaniei la 26 decembrie 1944

Nr. crt.	Denumirea Formațiunii	Ofițeri	Subofițeri	Trupă	Total
1	Legiunea de Jandarmi Trei-Scaune	4	126	107	237
2	Legiunea de Jandarmi Odorhei	4	106	94	204
3	Legiunea de Jandarmi Ciuc	4	105	95	204
4	Inspectoratul de Jandarmi Cluj	12	33	49	94
5	Legiunea de Jandarmi Cluj	4	202	148	354
6	Legiunea de Jandarmi Someș	4	185	139	328
7	Legiunea de Jandarmi Năsăud	4	157	123	284
8	Legiunea de Jandarmi Mureș	4	194	146	344
9	Inspectoratul de Jandarmi Oradea	12	33	49	94
10	Legiunea de Jandarmi Bihor	4	328	257	589
11	Legiunea de Jandarmi Sălaj	4	260	179	443
12	Legiunea de Jandarmi Satu-Mare	4	213	153	370
13	Legiunea de Jandarmi Maramureș	3	134	111	148

**JUDICIAL, ADMINISTRATIVE AND POLITIC STATUS
IN NORTHERN PART OF TRANSYLVANIA
(Abstract)**

The study reveals the problems related to the uncertain status of Transylvania before P. Groza Government. So it is obvious to present the people's way of living in this region and especially the status of the office worker. Of a major importance is the context of the replacement of Russian administration by the Romanian one. For this approach we took into consideration the archives from Bucharest, Cluj, Bistrița, Oradea, Tg. Mureș.